

(Време, 15. 01.2009)

Ако је у поноћ 31. децембра подвукао црту и на папир ставио све што му је пошло за руком у 2008. години, Томислав Николић био је све, само не незадовољан. За свега дванаест месеци, човек је успео да на председничким изборима освоји више од два милиона гласова, да као лидер радикала забележи одличан резултат на парламентарним изборима, да се на холивудски начин побуни против Војислава Шешеља, да на своју страну привуче Александра Вучића, да оснује прво посланички клуб, а затим и сопствену странку која се тренутно рангира као друга по снази у Србији. Док је пре дванаест месеци важио за политичара с којим нико није претерано рад да се дружи, Николић је постао фигура с највећим коалиционим потенцијалом: током каријере, упорно га је пратио надимак "Гробар", да би крај 2008. дочекао као "Џокер".

Чак и уколико ових дана буде смењен с места шефа Административног одбора Скупштине Србије, та ствар ће слободно моћи да се забележи као Николићев политички успех. Иако је још после распада радикала било основа за његову смену (та позиција резервисана је за представника највеће опозиционе странке или највећег посланичког клуба), десило се да иницијатива за смену дође на ред тек пошто су у минут до дванаест посланици Српске радикалне странке одустали од својих амандмана и омогућили изгласавање Закона о буџету. Николићеве тезе о трговини између ДС-а и СРС-а тако су и практично потврђене, па и није чудо што на питање о томе зашто не поднесе оставку, него чека да га смене, он одговара: "Чекам зато што ме забавља да их гледам како се муче да то изведу."

ЧУПАЊЕ ЗА КОСУ: Није то, наравно, прва прилика у којој се Томислав Николић забавља. Напротив. Скоро све што му се дешавало током 2008, а нарочито од када је напустио СРС, било је прилика за прикупљање политичких поена, коначни излазак из сенке Војислава Шешеља, врло лагодно прање биографије и коначно – за забаву. Иако је оставком на све функције у СРС-у, оснивањем посланичког клуба "Напред Србија" и потом Српске напредне странке извршио до тада незапамћену страначку револуцију, испоставило се да је за њега лично то била само природна еволуција. Радикали, који се ваљда још нису опоравили од шока, у скупштини се и даље баве готово само Николићем и углавном хистерично објашњавају колико им је пара, компјутера и секретарица отео.

Чак и Војислав Шешељ не штеди време да у судници Хашког трибунала објасни у чијој је Николић служби, у чијем интересу ради и колико је новца за све то узео. С друге стране, Николић (кад баш мора) само одговара на оптужбе, гледа своја посла и прилично смирено гради своју странку.

Контраст између те две "филозофије" и конкретни резултати тог сукоба најочигледнији су у ситуацијама када ствар дође до усијања и када, по правилу, радикали извлаче политички дебљи крај. Последња таква епизода догодила се када је, током расправе о буџету, Николић најавио како ће радикали повући своје амандмане јер су склопили договор с демократама: док се враћао у посланичку клупу, посланик СРС-а Србољуб Живановић добацио му је неколико увреда, на шта је Николић реаговао (иначе нетипично за њега) тако што је Живановића почупао за косу. Иако је мало фалило да сукоб прерасте у праву тучу, Николић је опет профитирао: за разлику од радикала, који су наставили с причом о Томи издајнику и плаћенику, Николић се са скупштинске говорнице извинио посланицима и грађанима, истичући да је реаговао онако како је "његов организам тражио од њега". Колико год било мучно гледати тучу у тренутку док се одлучује о закону који суштински утиче на живот у држави, спекулације да је Живановић увредио Николићеву мајку и супругу, као и Николићево извињење, учинили су да председник напредњака изађе као неприкосновени победник, човек којег је лако разумети. Без обзира на драму с буџетом, просечан бирач је у том тренутку лако могао да се идентификује баш са Николићем и његовом поруком радикалима: "Обрачунавајте се са мном, а не са мојом породицом. Нисам реаговао добро, али бих и убудуће реаговао овако. Молим вас да ме поново не изазивате."

Далеко су озбиљнији и још незавршени сукоби на линији СНС–Хаг, односно директне прозивке између Николића и његовог некадашњег ментора Војислава Шешеља. Николић и потпредседник СНС-а Александар Вучић у неколико су наврата изјавили да се спрема атентат на њих, а да је налог стигао из Холандије. После сукоба присталица радикала и напредњака у Руми и Хртковцима у новембру 2008, односно информације да је тада требало да страда Вучић, Шешељ је оптужио Вучића и Николића да раде "по налогу америчке и британске обавештајне службе" и да је коначни циљ те кампање да му се наметне бранилац и да се његовој породици онемогући да га посећује. У једном од последњих наступа у Хагу, 8. јануара 2009, Шешељ је чак затражио да се преслушају његови телефонски разговори с Београдом, како би се утврдило да ли је било помена о нарученим убиствима. На све то, Николић у интервјуу за дневник "Ало" 13. јануара одговара да се од атентата одустало, али у ту причу сада улази и Република Српска: "Ти који су одустали су се уверили да имам изванредне везе у Републици Српској са људима који се у сукобу између мене и Шешеља нису ставили ни на једну страну, него сваку лошу ствар јаве и мени и њему. Имам изванредне везе са људима који у РС одлучују о судбинама и животима, са људима који званично брину о безбедности РС. И да вам кажем отворено: у стању сам да предупредим сваки покушај било чега што из Београда или Хага буде наручено да се уради." Иако, дакле, препуцавање и даље

траје, иако се и даље не зна о чему је заправо реч, утисак је исти као и у скупштинским сукобима Николића са радикалима: док се они из петних жила упињу да превазиђу своју и онако непревазиђену жестину и (понекад) параноју, Николић је из дана у дан све смиренији, све више налик модерном политичару који чак и из унапред изгубљених битака излази као победник.

ЏОКЕР: Сличну смиреност, са сличним резултатима, Николић показује и у односу с владајућим странкама, пре свега с ДС-ом. То је најочљивије било када је 16. децембра Ивица Дачић најавио могућу реконструкцију Владе: "Уколико буде потребе да Влада опстане, због државних и националних интереса, сигуран сам да ће неке од странака за то имати разумевања. Тома Николић је, за разлику од времена јединственог СРС-а, сада отворенији према ДС-у, могуће је на тој страни очекивати одређене политичке договоре." Сасвим очекивано, та изјава изазвала је праву хистерију на политичкој сцени. Не, међутим, и у СНС-у. Иако је Александар Вучић званично демантовао најаве о уласку напредњака у Владу, Николић је у интервјуу за "Курир" 18. децембра рекао да ништа не искључује и да с Тадићем може да сарађује "ако буде спреман да реши све афере у својој странци". Испоставило се, наравно, да је таква смиреност и тактика "рећи све, али не рећи ништа" изузетно корисна: да је брже-боље прихватио или децидно одбацио улогу "џокера" у могућој реконструкцији, Николић би свакако одбио бар део бирача и потенцијалних политичких партнера. Овако, сачекао је да види шта ће да се деси и опет политички профитирао. Изгласавање Закона о буџету у задњи час и сасвим очигледни договор радикала с демократама пружили су Николићу још једну прилику да нападне и једне и друге, као и да, без икакве опасности по свој будући коалициони потенцијал, каже историјско не. У интервјуу за РТС 6. јануара, истакао је да "без преке потребе СНС неће учествовати у реконструкцији Владе", али и да неће ризиковати да добије негативне поене: "Ако је буџет у складу са оним што жели СНС, могли бисмо да гласамо за њега у нормалним околностима, али у овим околностима рекли би – па због тога су се и одвојили од СРС, да би Тадић добио 20 и нешто посланика, да више не брине кад се у Скупштини нешто гласа. Због тога вам кажем да би то у овом тренутку била јерес."

У међувремену, пошто се више пута уверио да је у политици све могуће, Николић упадљиво избегава било какав напад на Бориса Тадића. Увреде и оптужбе упућује само његовим сарадницима, а свог вечитог ривала у трци за председничку фотељу, којег је ономад називао и усташом, лидер напредњака сада углавном хвали. Иако напомиње да је Тадић преузео вођење иностране политике, па и економије, Николић у свакој прилици ипак истиче да је председник Србије доживео "јавну еволуцију" и да "не жели да испусти институционалну сарадњу с Руском Федерацијом": "Видите, овај Тадић сада није онај који је говорио да ЕУ нема алтернативу. Овај Тадић се прилагођава новим околностима. Ја волим ту промену код Бориса Тадића", изјавио је за "Курир" 18. децембра. Кад се свему томе дода и чињеница да је сукоб радикала с Николићем заправо почео пошто се овај чуо с Тадићем (у вези с усвајањем Споразума о

стабилизацији и придруживању, у јулу 2008), све упућује на закључак да на линији Тадић–Николић већих проблема нема. Све заправо личи на оно на шта би и требало да личи: на природан контакт лидера две најбоље котиране политичке странке, које би у ближој или даљој будућности могле да формирају и Владу.

СПОМЕНАР: Актуелни профил Томислава Николића ипак не би био веродостојан уколико се не присетимо онога што је његов профил формирало од 1992, када је уласком у парламент ушао и на домаћу политичку сцену. Сувишно је, наравно, подсећати на Николићево министровање (односно потпредседниковање) у "црвено-црној" влади из 1998. и на све ужасе којима су се прославили радикали током владавине Слободана Милошевића: те дане заборавили су изгледа само бивши и актуелни радикали. Имајући у виду тренутну Николићеву позицију, потребно је ипак да се истакне да је лидер напредњака политичар којем нису страни "коперникански обрти" и да заправо не постоји особа или идеја о којој није променио мишљење – рапидно промењен став о Борису Тадићу ту није изузетак. Социјалистима је најпре претио бакљама, да би с њима ушао у Владу, а после смрти Слободана Милошевића глумио и великог пријатеља његове ожалашћене породице. Иако се заједно с осталим лидерима радикала прославио идејом о Великој Србији, а о Хрватској и Хрватима изговарао оно што је на цивилизованом месту незамисливо, пред председничке изборе изјавио је да се СРС "одрекао старих српских граница Карловац–Карлобаг–Вировитица" и да он прихвата "очување граница Хрватске које су признате од стране УН-а". После оснивања СНС-а, Александар Вучић чак је и посетио Хрватску, што је био повод за још једну оштру препирку између Николића и његових некадашњих партијских колега. Слично се догодило и кад је реч о Европској унији и НАТО-у: човек који је годинама био противник и ЕУ и "агресора" већ се неко време залаже за постепен и опрезан пут ка Европи, док НАТО-у нуди помоћ у одбрани несрпског становништва на Косову. Кад смо већ код одбране Косова, Николић је годинама обећавао да ће се оно, ако устреба, бранити и силом. Пред изборе 2008. нагло заборавља на оружје и више пута истиче како му на памет не пада да у рат за Косово шаље туђу децу.

Осим ставова о одређеним људима и идејама, Николић је видно променио и вокабулар, као и свој ранији обичај да "лупи, па остане жив". Човек који данас углавном делује као модеран политичар, исти је онај који је изјавио да је Славко Ђурувија требало да буде убијен, исти онај који је најавио да ће ослободити Драгољуба Милановића, исти онај који је поменуо могућност да у случају убиства Зорана Ђинђића нису осуђени људи који су га починили, исти онај који је своје политичке противнике са скупштинске говорнице прозивао да су "говно", "тупан", "тикван", "глупан" итд. Све се то, међутим, лагано заборавља и шминка у прихватљивије боје – на "старог" Тому подсећа само кад неке почупа косу или када актуелне радикалке назове "бабама" и "нарикачама". Чак и у нападима на Војислава Шешеља није онолико поетичан колико се могло очекивати. Уместо увредљивих квалификација на рачун свог бившег председника, Николић је од септембра 2008. и одласка из СРС-а, рекао само да се Шешељ променио од када је

отишао у Хаг.

МОДЕРНИЈИ НЕГО ИКАД: Један од највећих преокрета, за сада мало запажен, догодио се са ставом Томислава Николића о Зорану Ћинђићу. Дуго је Николић покушавао да објасни антологијску мисао коју је изговорио 17 дана пред атентат на Ћинђића ("Ако неко до вас у идућих месец или два види негде Зорана Ћинђића, реците му да је и Тито пред смрт имао проблеме с ногом"). Дуго се правдао да то никада не би изговорио да је знао шта ће се догодити, да је био под стресом због Шешељевог одласка у Хаг, али ништа од тога није вредело. За разлику од осталих "бисера мудрости" које је просипао током своје петнаестогодишње политичке каријере, овај је некако остао незабораван. Међутим, "нови Тома" и ту покушава да буде модеран више него што је то теоретски могуће. У интервјуу за дневник "Ало" 13. јануара, изговорио је следеће: "Ја сам се јавно целој Србији извинио због лоше политичке досетке на једном митингу СРС-а. Између осталог, и у "Пешчанику" Б92. А лично сам се извинио и Ружици Ћинђић на једном пријему. Рекао сам јој да нисам хтео да дођем на сахрану јер бих прошао горе него Војислав Коштуница. Рекла ми је да је свесна тога и да нема проблема. А онда сам јој се искрено извинио за то што сам рекао и поновио јој да смо ја и Ћинђић били у специфичном пријатељском односу. 'Знам', рекла ми је, 'Зоран ми је све говорио'. И шта још да урадим? Шешељ ме је месецима критиковао због тих извињења."

Иако овај "ушминкани Тома" нема прођу међу онима који још нису заражени вирусом колективне амнезије, чињеница је да се Српска напредна странка, по свим испитивањима јавног мњења, котира одмах иза Демократске странке. Дилема из септембра 2008, коме ће припасти већи део радикалских бирача, заправо више и не постоји: тешко је претпоставити да би Српска радикална странка, оваква каква је сада, могла чак и да се примакне резултату који је имала док су јој на челу били Николић и Вучић. За разлику од напредњака, Шешељеви верници као да су се вратили у своје најмрачније доба – исти им је речник, исти су им наступи, исте су им идеје. Имајући у виду да су у то доба досезали до максимално милион заокружених гласачких листића, као и да су се у међувремену променили приоритети (њихових и свих других) бирача, будућност им не изгледа нимало ружичаста. Чак и уколико би се Војислав Шешељ опет појавио на политичкој сцени, извесно је да је политичку битку убедљиво добио Томислав Николић. Да ли је та битка почела због тога што се Николић одрекао злокобних и заосталих радикалских идеја или само због сукоба двеју јаких сујета, изгледа да више и није важно. У овом тренутку, важно је да је "ушминкани Тома" од "Гробара" постао "Џокер", да се извињава када би требало да се извини, да му се убрзано заборављају греси из прошлости и да му је успех гарантован.

Када је у фебруару 2008. на овом месту објављен портрет Томислава Николића, прича је почела овако: "Чак и ако никада не постане председник државе, чак и ако се забораве

Како је »гробар« постао »џокер«

Пише: Тамара Скроца

четвртак, 15 јануар 2009 23:26

историјске реченице које изговорио током своје политичке каријере, Томислав Николић ће вероватно остати упамћен као живи доказ да се у Србији стрпљење и упорност понекад исплате." Имајући у виду све што се у међувремену догодило, јасно је да су се и те како исплатили. Много раније и много више него што је могло да се очекује.